

Andrzej Jaki <https://orcid.org/0000-0002-4799-4343>

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kolegium Nauk o Zarządzaniu i Jakości, Kraków, Polska
jakia@uek.krakow.pl

Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa jako zagadnienie badawcze w ramach nauk o zarządzaniu i jakości

Streszczenie:

Zmiana obowiązującej w Polsce klasyfikacji dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych wprowadzona w 2018 roku poszerzyła zakres badawczy dotychczasowych nauk o zarządzaniu o szeroki kontekst jakościowych uwarunkowań zarządzania, wprowadzając dyscyplinę nauki o zarządzaniu i jakości. Biorąc pod uwagę klasyfikację OECD, odpowiednikiem tej dyscypliny jest ekonomia i biznes (*Economics and Business*) w zakresie biznesu i zarządzania (*Business and Management*). W obrębie dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości wyróżniono 18 subdyscyplin, co wywołało konieczność podjęcia pogłębionych studiów odnoszących się do obszarów i zagadnień badawczych w ramach wyróżnionych subdyscyplin. Niniejszy artykuł, koncentrujący się na subdyscyplinie zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska, przyjmuje za swój podstawowy cel identyfikację oraz systematyzację zakresów i problemów badawczych podejmowanych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa, które jest wskazywane jako jedno z zagadnień badawczych w wymienionej subdyscyplinie. Pomocnym celem jest wykazanie spójności zakresów badań realizowanych w jego obrębie z perspektywami badawczymi nauk o zarządzaniu i jakości. Potrzeby wynikające z dążenia do realizacji wymienionych celów wytyczyły dobór metod badawczych. W pierwszej kolejności odnosi się to do analizy i krytycznej oceny literatury podejmującej zagadnienia klasyfikacji nauk o zarządzaniu i jakości (w tym wyodrębnienia nurtów i perspektyw badawczych oraz związanych z nimi subdyscyplin, a także zróżnicowanych obszarów i zagadnień

badawczych), jak również ukazującej różne zakresy i problemy badawcze podejmowane w publikacjach naukowych wpisujących się w wymienioną dyscyplinę. Zastosowanie zarówno indukcyjnego, jak i dedukcyjnego sposobu rozumowania umożliwiło łączenie wyników szczegółowych badań. W artykule wyróżniono pięć zakresów badań prowadzonych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa, wskazując w ich obrębie listę szczegółowych problemów badawczych. Przedstawiona propozycja identyfikacji i systematyzacji zakresów badań oraz problemów badawczych podejmowanych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa ma także na celu integrację środowiska badawczego skupionego wokół wymienionego zagadnienia badawczego oraz zainicjowanie dyskusji na temat jego ewolucyjności i adaptacyjności.

Słowa kluczowe: nauki o zarządzaniu i jakości, subdyscypliny, zarządzanie wartością przedsiębiorstwa

JEL: G32, L21, M00

1. Wprowadzenie

Powstanie i dynamiczny rozwój dyscypliny naukowej zajmującej się problematyką zarządzania organizacjami ma swoje korzenie w procesie rozwoju gospodarki towarowo-pieniężnej, profesjonalizacji prowadzenia działalności gospodarczej i w związanym z tym rozwojem gospodarki kapitalistycznej jako konsekwencji kolejnych etapów rewolucji przemysłowej. Procesy industrializacji, rewolucji naukowo-technicznej i informacyjnej, intelektualizacji procesów gospodarczych oraz ich globalizacji przyczyniły się do rozwoju paradygmatów i koncepcji zarządzania, stanowiących odpowiedź nauk o zarządzaniu na przeobrażenia zachodzące w rzeczywistości gospodarczej (Jaki, 2014: 8–13). Stworzyło to równocześnie trwałe fundament dla budowania i utrwalania tożsamości tej dyscypliny oraz jej właściwego podporządkowania potrzebom życia gospodarczego i społecznego, co przyczyniło się także do rozwoju zakresu przedmiotowego prowadzonych badań. Badania te wpisują się w wiele zróżnicowanych nurtów oraz odnoszą się do różnych poziomów i ujęć zarządzania nie tylko przedsiębiorstwami, lecz także innymi typami organizacji. Wielość i złożoność obszarów i problemów badawczych podejmowanych w ramach nauk o zarządzaniu stały się przyczynkiem do wyróżniania w ich obrębie różnych subdyscyplin przez środowiska akademickie działające w strukturze Polskiej Akademii Nauk w ramach Komitetu Nauk Ekonomicznych oraz Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania (Cyfert i in., 2014: 39–41).

Zmiana klasyfikacji dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych wprowadzona w 2018 roku poszerzyła zakres badawczy dotychczasowych nauk o zarządzaniu o szeroki kontekst jakościowych uwarunkowań zarządzania, wprowadzając dyscyplinę nauki o zarządzaniu i jakości (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych). Wywołało to nie tylko oczywistą konieczność modyfikacji przyjętej klasyfikacji subdyscyplin wchodzących w skład nowej, poszerzonej dyscypliny naukowej, lecz także podjęcia pogłębionych studiów odnoszących się do obszarów i zagadnień badawczych w ramach wyróżnionych subdyscyplin. Podstawowym celem niniejszego artykułu, koncentrującego się na subdyscyplinie zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska, jest identyfikacja oraz systematyzacja zakresów i problemów badawczych podejmowanych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa, które jest wskazywane jako jedno z zagadnień badawczych w ramach wymienionej subdyscypliny. Pomocniczym celem jest wykazanie spójności zakresów badań realizowanych w jego obrębie z perspektywami badawczymi nauk o zarządzaniu i jakości.

Potrzeby wynikające z dążenia do realizacji wymienionych celów wytyczyły dobór metod badawczych. W pierwszej kolejności odnosi się to do analizy i krytycznej oceny literatury podejmującej zagadnienia klasyfikacji nauk o zarządzaniu i jakości (w tym wyodrębnienia nurtów i perspektyw badawczych oraz związanych z nimi subdyscyplin, a także zróżnicowanych obszarów i zagadnień badawczych), jak również ukazującej różne zakresy i problemy badawcze podejmowane w publikacjach naukowych wpisujących się w wymienioną dyscyplinę. Zastosowanie zarówno indukcyjnego, jak i dedukcyjnego sposobu rozumowania umożliwiło łączenie wyników szczegółowych badań.

2. Zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska jako subdyscyplina nauk o zarządzaniu i jakości

Wprowadzona rozporządzeniem z dnia 20 września 2018 roku zmiana odnosząca się do klasyfikacji dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych wywołała istotne zmiany w odniesieniu do umiejscowienia dyscyplin wchodzących uprzednio w skład dziedziny, którą stanowiły nauki ekonomiczne. W miejsce dotychczasowych czterech dyscyplin – ekonomii, finansów, nauk o zarządzaniu oraz towaroznawstwa (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych) – wyodrębnione zostały dwie dyscypliny, a mianowicie ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości. W nowej klasyfikacji nie pojawia się dziedzina nauk ekonomicznych, wymienione dyscypliny zostały zaś włączone do dziedziny nauk społecznych – razem z innymi dziesięcioma dyscyplinami naukowymi, rozszerzonymi w 2022 roku o jedenastą dyscyplinę

(Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych). W rezultacie obecnie nauki społeczne obejmują dwanaście dyscyplin naukowych. Likwidacja nauk ekonomicznych jako dziedziny nauki oraz koncentracja różnych zakresów badań naukowych odnoszących się do problemów ekonomicznych w obrębie tylko dwóch dyscyplin zrodziły konieczność zwrócenia szczególnej uwagi nie tylko na potrzebę silnej identyfikacji subdyscyplin, lecz także wyodrębniania w ich ramach bardziej szczegółowych obszarów oraz zagadnień badawczych. Jest to podyktowane dążeniem do zachowania tożsamości badań odnoszących się do zagadnień i problemów z zakresu ekonomii, finansów, zarządzania oraz nauk o jakości w obrębie nauk społecznych, obejmujących zróżnicowane dyscypliny naukowe. Z punktu widzenia klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych stosowanej przez OECD (*field of science and technology (FOS) classification*) odpowiednikiem dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości wyróżnionej w ramach obowiązującej w Polsce klasyfikacji jest ekonomia i biznes (*Economics and Business*) w zakresie biznesu i zarządzania (*Business and Management*) (OECD, 2007).

W ramach opracowanej przez członków Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk (KNOiZ PAN) propozycji ukierunkowanej na zapewnienie tożsamości i integralności nowej dyscypliny, jaką stanowią nauki o zarządzaniu i jakości (NoZiJ), biorąc pod uwagę zróżnicowane nurty prowadzonych badań, poziomy zarządzania oraz typy organizacji w obrębie wymienionej dyscypliny, wyróżniono 18 subdyscyplin (Bełz i in., 2019). Propozycja ta powstała na bazie wcześniejszego opracowania, odnoszącego się do identyfikowania subdyscyplin oraz zakresów badawczych w ramach nauk o zarządzaniu (Cyfert i in., 2014: 37–49). W tym kontekście wspomnieć należy również o innych opracowaniach eksponujących oraz analizujących obszary i problemy badawcze podejmowane w ramach wymienionej dyscypliny, które potwierdzały jej złożoność i bogactwo treści (Siuta-Tokarska, 2017: 95–105; Sudoł, 2017: 84–94; Czakon, 2019: 111–126). Problematyka zróżnicowania obszarów i problemów badawczych nauk o zarządzaniu była również podejmowana w pracach promocyjnych na stopnie naukowe oraz publikacjach artykułowych, co stanowiło także przedmiot analizy prowadzonej w tym kontekście przez różnych autorów (Nogalski, Szpitter, Niewiadomski, 2017: 225–240; Swacha, 2022: 13–28).

Poszerzenie problematyki jakości obecnej w ramach nauk o zarządzaniu w postaci subdyscypliny „zarządzanie jakością” o szerszy kontekst jakościowych uwarunkowań zarządzania związanych z koniecznością uwzględnienia systemowego podejścia do zarządzania jakością, zarządzania środowiskowego oraz zarządzania bezpieczeństwem produktów i procesów ich wytwarzania przyczyniło się także do poszukiwania własnej tożsamości przez nauki o jakości oraz do ich identyfikowania jako subdyscypliny NoZiJ ukierunkowanej na badania jakościowych aspektów zarządzania organizacjami (Salerno-Kochan i in., 2020: 3–12). W analogicznym kontekście postrzegać należy subdyscyplinę zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska, wyodrębnioną

w nurcie praktycznym NoZiJ w ramach poziomu funkcjonalnego. W obrębie wymienionej subdyscypliny autorzy przytoczonej propozycji KNOiZ PAN wskazują 12 zagadnień badawczych, które identyfikują z czterema obszarami prowadzonych badań, co prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Obszary i zagadnienia badawcze w ramach subdyscypliny zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska

Obszary badawcze	Zagadnienia badawcze
Zarządzanie zasobami majątkowo-kapitałowymi	<ul style="list-style-type: none"> – Zarządzanie majątkiem – Zarządzanie aktywami trwałymi w przedsiębiorstwie – Zarządzanie kapitałem obrotowym przedsiębiorstwa
Zarządzanie efektywnością finansową	<ul style="list-style-type: none"> – Analiza finansowa przedsiębiorstwa – Efektywność inwestycyjna – Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa
Zarządzanie kosztami i wynikami	<ul style="list-style-type: none"> – Rachunkowość zarządcza – Rachunek kosztów działań – Zarządzanie wynikiem finansowym przedsiębiorstwa – Optymalizacja kosztów działalności
Zarządzanie dokonaniem	<ul style="list-style-type: none"> – Controlling – Audyt

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bełz i in., 2019

Wyodrębnienie oraz dążenie do wzmacniania tożsamości i legitymizacji wymienionej subdyscypliny wpisuje się we wzrastające na przestrzeni lat znaczenie orientacji na wyniki, wyróżnionej przez J. Lichtarskiego (2008: 52–55) jeszcze w odniesieniu do nauk o zarządzaniu jako jednej z ośmiu orientacji zarządzania. Jest to także związane ze stopniowym odchodzeniem od dominującego przez długi czas w dużym stopniu technokratycznego podejścia, odziedziczonych po twórcach naukowego zarządzania, na rzecz podejścia opartego na ścisłej integracji strategii przedsiębiorstwa ze sferą jego finansów (Jaki, 2012: 107). Niewątpliwy wpływ na wzmocnienie roli i znaczenia zarządzania finansami jako funkcjonalnego obszaru zarządzania przedsiębiorstwem ma także proces finansjalizacji, utożsamiany m.in. ze wzrastającym znaczeniem sektora finansowego i jego oddziaływania na funkcjonowanie podmiotów niefinansowych, co w przypadku takich przedsiębiorstw wiąże się z jednej strony z rosnącym udziałem instytucji finansowych w strukturach własnościowych przedsiębiorstw, z drugiej zaś ze wzrastającym znaczeniem kluczowych ogniw rynkowego systemu finansowego (instytucje finansowe, rynki finansowe, instrumenty finansowe) z punktu widzenia procesu lokowania kapitału przez przedsiębiorstwo (Rudny, 2017: 313–325).

Obok zarządzania finansami drugim filarem subdyscypliny jest rachunkowość menedżerska. Jest ona gwarantem realizacji jednej z fundamentalnych zasad zarządzania, jaką jest konieczność pomiaru działań podejmowanych w organizacji (Czapla, Walińska, 2021: 30–31). Pomiar ekonomiczny staje się zatem warunkiem racjonalności procesu decyzyjnego, która determinuje zdolność podmiotów rynkowych do realizacji ich zróżnicowanych celów. Rachunkowość stanowi zaś uniwersalny system informacyjno-kontrolny, którego głównym celem jest wielopłaszczyznowy pomiar wyniku finansowego i efektywności przedsiębiorstwa (Micherda, 2003: 469). Dlatego pomiar wielkości i relacji ekonomicznych na trwałe wpisuje się w krąg fundamentalnych zasad zarządzania, a tym samym nauka rachunkowości rozpatrywana z perspektywy procesu decyzyjnego w przedsiębiorstwie staje się integralną częścią nauk o zarządzaniu i jakości.

3. Zarządzanie wartością jako koncepcja zarządzania przedsiębiorstwem

Zgodnie z tym, co zaprezentowano w tabeli 1, w obrębie subdyscypliny zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska mamy do czynienia z zagadnieniami badawczymi wykorzystującymi m.in. różne zakresy i narzędzia pomiaru wielkości ekonomicznych w przedsiębiorstwie. Jednym z tych zagadnień jest zarządzanie wartością przedsiębiorstwa. Wywodzi się ono z anglojęzycznego terminu *value-based management*, którego twórcą na początku lat osiemdziesiątych XX wieku był N. Kurland, bardziej znany jako inicjator planów pracowniczej własności akcji i opartego na nich akcjonariatu pracowniczego, ukierunkowanych na upowszechnienie własności kapitału (Brohawn i in., 2010). Wzrastające w tym okresie zainteresowanie maksymalizacją wartości rynkowej przedsiębiorstwa, nie tylko jako jego podstawowego celu finansowego, ale także kierunkowego wyznacznika funkcjonowania całego systemu zarządzania, przyczyniło się do powstania nowego, prowartościowego paradygmatu zarządzania oraz osadzonej na nim koncepcji zarządzania wartością. Za twórcę podstaw koncepcyjnych zarządzania wartością uznaje się A. Rappaporta, który skupił się na przeprowadzeniu całościowej i wieloaspektowej analizy efektywności kreowania wartości przedsiębiorstwa w warunkach rozdzielenia własności i zarządzania oraz na poszukiwaniu rozwiązań zarządczych służących integracji celów właścicieli z celami menedżerów zarządzających przedsiębiorstwem (Rappaport, 1986). Analiza ta stała się punktem wyjścia do powstania i konceptualizacji zarządzania wartością jako nowej koncepcji zarządzania, a następnie wyznacznika nowej strategii biznesowej przedsiębiorstwa, opartej na permanentnym dążeniu do kreowania wartości przedsiębiorstwa (*value based strategy*). Równocześnie należy mieć świadomość, że fundamenty prowartościowego

zarządzania zostały stworzone znacznie wcześniej zarówno w ekonomii, jak i w naukach o zarządzaniu. Wiązać je bowiem należy z jednej strony z badaniami nad efektywnością zarządzania, które zaowocowały stworzoną przez P. Druckera (1954) koncepcją zarządzania przez cele (*management by objectives*), oraz skonceptualizowaną przez M. Jensena i W. Mecklinga (1976) teorią agencji (*agency theory*), z drugiej zaś strony z badaniami nad ekonomiczną koncepcją dochodu rezydualnego (*residual income*) prowadzonymi jeszcze w końcu XIX wieku przez A. Marshalla (1890). Dopiero jednak skonfrontowanie tych badań z realiami gospodarek początku lat osiemdziesiątych XX wieku, które związane były z powszechnym rozdzieleniem własności i zarządzania oraz zdominowaniem struktur własnościowych przedsiębiorstw przez instytucjonalnych inwestorów głównie z sektora finansowego, dowiodły konieczności poszukiwania skutecznych rozwiązań zarządczych dających możliwość wzrostu efektywności kreowania wartości przedsiębiorstwa w istniejących uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych. W kolejnych latach do kluczowych czynników determinujących wzrastające znaczenie koncepcji zarządzania wartością dołączyły procesy postępującej globalizacji, rosnące znaczenie niematerialnych zasobów gospodarczych jako podstawy funkcjonowania przedsiębiorstw oraz oddziaływanie czwartej rewolucji przemysłowej i związany z nią proces transformacji cyfrowej.

Stworzone przez A. Rappaporta założenia prowartościowego zarządzania znalazły w kolejnych latach twórczych kontynuatorów w pierwszej kolejności w zakresie konceptualizacji zarządzania wartością jako nowej koncepcji zarządzania, co wiązać należy przede wszystkim z kluczowymi w tym zakresie pracami takich autorów, jak: T. Copeland, T. Koller i J. Murrin (1990), J.M. McTaggart, P.W. Kontes i M.C. Mankis (1994), A.P. Black, P. Wright i J.E. Bachman (1998) oraz J.A. Knight (1998). Im też przypisać należy zdefiniowanie nowej koncepcji zarządzania wraz z wyeksponowaniem jej założeń i atrybutów. Odzwierciedlają je następujące definicje:

- 1) zarządzanie wartością jest podejściem do zarządzania, w którym ogólne aspiracje przedsiębiorstwa, techniki analityczne i procesy zarządzania podporządkowane są maksymalizacji wartości przedsiębiorstwa poprzez skupienie procesu decyzyjnego na głównych czynnikach kształtujących jego wartość (Copeland, Koller, Murrin, 1990: 87);
- 2) zarządzanie wartością stanowi sformalizowane i usystematyzowane podejście do zarządzania przedsiębiorstwem, które jest ukierunkowane w sposób permanentny na realizację głównego celu w postaci maksymalizacji kreowania wartości oraz wartości dla akcjonariuszy (McTaggart, Kontes, Mankis, 1994: 47–48);
- 3) zarządzanie wartością stanowi system, który ukierunkowuje zasoby, strategie, struktury, procesy oraz kryteria oceny efektywności przedsiębiorstwa na pomnażanie wartości dla akcjonariuszy (Black Wright, Bachman, 1998: 89).

Koncepcja zarządzania wartością ma zatem w swoim założeniu podporządkowywać cały proces decyzyjny, a więc i realizację wszystkich funkcji zarządzania, permanentnemu dążeniu do maksymalizacji wartości rynkowej przedsiębiorstwa. Odnosi się w związku z tym do realizacji bardzo skonkretyzowanego i mierzalnego celu przedsiębiorstwa. Zrodziło to konieczność wypracowania narzędzi rachunkowych umożliwiających m.in. ocenę stopnia realizacji tego celu nie tylko na poziomie syntetycznego miernika, jaki stanowi wartość przedsiębiorstwa, lecz także na poziomie możliwości pomiaru cząstkowych efektów kreowania wartości. W tym zakresie fundamentalne znaczenie miały pionierskie badania G.B. Stewarda III (1991) oraz A. Ehrbara (1998), przyczyniające się do powstania nowej grupy mierników efektywności, zorientowanych na pomiar i ocenę efektywności kreowania wartości przedsiębiorstwa. Mierniki te, określane mianem mierników rynkowych lub mierników kreowania wartości, wytyczyły nową rynkową perspektywę badania efektywności przedsiębiorstwa, dopełniającą perspektywy księgową oraz gotówkową, jak również wskazywaną w późniejszym okresie perspektywę pomiaru dokonań (Jaki, Kruk, 2022: 31–37).

Doświadczenia płynące z wdrażania i wykorzystania koncepcji zarządzania wartością na przestrzeni ponad 30 lat, w tym także wynikające z oddziaływania globalnego kryzysu finansowego przełomu pierwszej i drugiej dekady XXI wieku, dowiodły konieczności wprowadzenia istotnych zmian w sposobie rozumienia i implementowania prowartościowego zarządzania. W pierwszej kolejności jest to związane ze zgłoszonym przez M.E. Portera i M.R. Kramera postulatem redefinicji podstawowego celu przedsiębiorstwa wraz z jego sformułowaniem jako kreowanie wartości wspólnej (*shared value*), postrzeganej w perspektywie szerokiego kręgu wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy przedsiębiorstwa (Porter, Kramer, 2011: 62–77). Uznano więc za celowe zintegrowanie koncepcji zarządzania wartością z koncepcją trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu, co przyczyniło się do ewoluowania koncepcji zarządzania wartością w kierunku zrównoważonego zarządzania wartością. Koncepcja ta stanowi wyraz koincydencji trzech wymienionych koncepcji zarządzania (Jaki, Ćwięk, Rojek, 2021: 97–98). Wpisuje się ona także w ideę ekonomii umiaru, opartej na tworzeniu mechanizmów równoważenia strumieni i zasobów gospodarczych w celu zachowania dynamicznej równowagi, gwarantującej stabilny, długookresowy wzrost gospodarczy (Kołodko, 2014: 161–180). W tym kontekście zaakcentować należy fakt, że interesariusze przedsiębiorstwa (w szczególności jego właściciele i menedżerowie, a także potencjalni inwestorzy) powinni postrzegać proces pomnażania wartości zainwestowanego kapitału jako proces zrównoważonego tworzenia wartości w perspektywie długoterminowej – bez narażania przedsiębiorstwa na nadmierne i nieuzasadnione ryzyko. Odpowiedzialność za byt i zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa wymaga zatem redefiniowania imperatywu kreowania wartości, biorąc pod uwagę konieczność zrównoważonego wykorzystania i pomnażania zasobów przedsiębiorstwa, a nie tylko ślepego dążenia do uzyskania natychmiastowych korzyści (Jaki, Siuta-Tokarska, 2019: 77).

4. Zakresy badań i problemy badawcze w obrębie zarządzania wartością przedsiębiorstwa

Zaprezentowane rozważania dowodzą, że zarządzanie wartością przedsiębiorstwa, wskazywane jako jedno z zagadnień badawczych w ramach subdyscypliny zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska, nie oznacza bynajmniej prostego dążenia do maksymalizacji wartości rynkowej przedsiębiorstwa. Już sam fakt, że realizacja wymienionego celu w złożonych wewnętrznych i zewnętrznych warunkowaniach zarządzania przedsiębiorstwem przyczyniła się do wyłonienia nowego paradygmatu zarządzania oraz osadzonej na nim koncepcji zarządzania wartością dowodzi bezsprzecznej złożoności i wieloaspektowości problemów badawczych wpisujących się w wymienione zagadnienie badawcze. Tworzy ono bowiem dużą przestrzeń dla naukowych dociekań oraz ich konfrontowania z praktyką zarządzania współczesnymi przedsiębiorstwami, czego wymaga głęboka pragmatyka nauk o zarządzaniu i jakości.

Rozległość i różnorodność problematyki badawczej zarządzania wartością przedsiębiorstwa wymaga równocześnie nie tylko prezentacji długiej listy podejmowanych w jej obrębie problemów badawczych, lecz także ich pogrupowania, opartego na przypisaniu do różnych zakresów prowadzonych badań. Jest to podyktowane dążeniem do nadania prezentowanym treściom walorów kompleksowości i zrozumiałości. W tym celu postanowiono wyodrębnić w pierwszej kolejności pięć następujących zakresów badań prowadzonych w obrębie zarządzania wartością:

- 1) **rozwój prowartościowego paradygmatu i koncepcji zarządzania wartością** – w tym koincydencja zarządzania wartością z teorią przedsiębiorstwa, teorią ekonomii, nauką o finansach oraz innymi koncepcjami zarządzania;
- 2) **strategiczna i operacyjna perspektywa w zarządzaniu wartością** – implementacja i adaptacja dorobku zarządzania strategicznego i operacyjnego dla potrzeb zarządzania wartością;
- 3) **systemowe ujęcie zarządzania wartością** – koncepcja zarządzania wartością jako podstawa systemu zarządzania przedsiębiorstwem;
- 4) **pomiar i ocena efektywności kreowania wartości** – rozwój i doskonalenie mierników efektywności przedsiębiorstwa;
- 5) **instrumenty procesu zarządzania wartością** – adaptacja i rozwój instrumentów zarządzania dla potrzeb prowartościowego zarządzania.

Wymienione zakresy badawcze zarządzania wartością wpisują się równocześnie w następujące perspektywy badawcze nauk o zarządzaniu i jakości:

- 1) perspektywę metodologicznych podstaw nauk o zarządzaniu i jakości, opartych na paradygmatach i koncepcjach zarządzania;
- 2) perspektywę zarządzania strategicznego i zarządzania operacyjnego;

- 3) perspektywę nurtu systemowego w zarządzaniu;
- 4) perspektywę efektywności organizacji jako wyznacznika jej zdolności do realizacji przyjętych celów;
- 5) perspektywę instrumentarium zarządzania.

Dowodzi to równocześnie spójności zakresów badań realizowanych w obrębie zarządzania wartością z perspektywami badawczymi nauk o zarządzaniu i jakości. Wyróżnione zakresy badawcze stały się następnie podstawą do identyfikacji problemów badawczych wpisujących się w zarządzanie wartością przedsiębiorstwa, co prezentuje tabela 2. Podstawę tej identyfikacji stanowią wyniki wieloletnich badań autora niniejszego artykułu oraz najważniejsze publikacje podejmujące teoretyczne, metodologiczne i empiryczne aspekty problematyki zarządzania wartością przedsiębiorstwa.

Tabela 2. Identyfikacja zakresów badań i problemów badawczych zarządzania wartością przedsiębiorstwa

Zakresy prowadzonych badań	Podejmowane problemy badawcze	Autorzy badań
Rozwój prowartościowego paradygmatu i koncepcji zarządzania wartością	<ul style="list-style-type: none"> – Kategoria wartości w zarządzaniu przedsiębiorstwem – Prowartościowy paradygmat i koncepcja zarządzania wartością z perspektywy ewolucji paradygmatów i koncepcji zarządzania – Zrównoważone zarządzanie wartością i nowy imperatyw wartości – Kreowanie wartości a modele funkcjonowania przedsiębiorstw – Kreowanie wartości a typy własności przedsiębiorstw – Kreowanie wartości a nadzór korporacyjny – Kategoria wartości a cele przedsiębiorstwa – Kreowanie wartości z perspektywy teorii kapitału – Kreowanie wartości a rozwój kapitału intelektualnego – Zarządzanie wartością z perspektywy teorii interesariuszy i teorii agencji – Orientacja na wartość a przeobrażenia funkcjonalnych obszarów zarządzania przedsiębiorstwem 	Rappaport (1986) Copeland, Koller, Murrin (1990) McTaggart, Kontes, Mankis (1994) Black, Wright, Bachman (1998) Knight (1998) Porter, Kramer (2011) Jaki (2012; 2014) Jaki, Siuta-Tokarska (2019)

Zakresy prowadzonych badań	Podjęmowane problemy badawcze	Autorzy badań
Strategiczna i operacyjna perspektywa w zarządzaniu wartością	<ul style="list-style-type: none"> – Makro- i mikrodeterminanty wartości przedsiębiorstwa – Nośniki wartości przedsiębiorstwa i ich rozwój – Strategie kreowania wartości przedsiębiorstwa – Łańcuch wartości przedsiębiorstwa – Modele biznesu w kształtowaniu wartości przedsiębiorstwa – Procesy migracji wartości 	Rappaport (1986) Slywotzky (1996) Schierenbeck, Lister (2002) Porter (2006) Szablewski (2009) Jabłoński (2013) Gulski (2017) Jaki, Ćwięk, Rojek (2021)
Systemowe ujęcie zarządzania wartością	<ul style="list-style-type: none"> – Strukturalne ujęcie systemu zarządzania wartością – orientacja funkcji zarządzania na kreowanie wartości przedsiębiorstwa – Procesowe ujęcie systemu zarządzania wartością – proces podejmowania i realizowania decyzji służących pomnażaniu wartości przedsiębiorstwa – Holistyczne ujęcie systemu zarządzania wartością – Projektowanie i wdrażanie systemu zarządzania wartością – System zarządzania wartością a system zarządzania ryzykiem 	Copeland, Koller, Murrin (1990) Cwynar, Cwynar (2002) Szablewski, Pniewski, Bartoszewicz (2008) Krysiak (2011) Jaki (2012)
Pomiar i ocena efektywności kreowania wartości	<ul style="list-style-type: none"> – Zarządzanie efektywnością z perspektywy ekonomii dobrobytu – Efektywność kreowania wartości jako rynkowa perspektywa badania efektywności przedsiębiorstwa – Mierniki kreowania wartości i ich rozwój – Integracja mierników kreowania wartości z księgowymi i gotówkowymi miernikami efektywności przedsiębiorstwa – Modele analizy przyczynowej w analizie efektywności kreowania wartości – Rachunek wyceny przedsiębiorstwa – Integracja cząstkowych i syntetycznych efektów kreowania wartości – Modele predykcji bankructwa oparte na miernikach kreowania wartości 	Steward III (1991) Ehrbar (1998) Schierenbeck, Lister (2002) Szczepankowski (2007) Maćkowiak (2009) Martin, Petty, Wallace (2009) Jaki, Ćwięk, Rojek (2021) Jaki, Kruk (2022)

Zakresy prowadzonych badań	Podejmowane problemy badawcze	Autorzy badań
Instrumenty procesu zarządzania wartością	<ul style="list-style-type: none"> – Analiza wartości przedsiębiorstwa – Rachunek kosztu kapitału – Rachunek ekonomicznej efektywności inwestycji – Controlling wartości – Marketing wartości – Prowartościowa restrukturyzacja – Prowartościowa motywacja 	Copeland, Koller, Murrin (1990) Cornell (1993) Doyle (2003) Schultze, Hirsch (2005) Blatz, Kraus, Haghani (2006) Urbanek (2006) Jaki (2008) Szablewski, Pniewski, Bartoszewicz (2008) Woźniak-Sobczak i in. (2011) Zarzecki (2013)

Źródło: opracowanie własne na podstawie przywołanych prac

Zaprezentowanego w tabeli 2 zestawienia nie należy traktować jako zamkniętego katalogu problemów badawczych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa. Jest bowiem rzeczą oczywistą, że dalszy rozwój badań naukowych prowadzonych we wskazanym zakresie oraz doświadczeń praktycznych płynących z implementowania koncepcji zarządzania wartością skutkować będzie zapewne rozszerzaniem tej listy, co jest naturalnym procesem rozwoju każdej dyscypliny naukowej oraz wchodzących w jej zakres subdyscyplin.

5. Zakończenie

Zakresy badań prowadzonych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa oraz podejmowanych w ich obrębie problemów badawczych wpisują się w przeobrażenia zachodzące na przestrzeni dziesięcioleci w złożonych mechanizmach zarządzania przedsiębiorstwami – w tym zarządzania ich finansami. Odnoszą się one paralelnie do warstwy teoriopoznawczej oraz warstwy aplikacyjnej zarządzania wartością i opierają się zarówno na adaptacji i doskonaleniu instrumentarium zarządzania, jak i na kreowaniu nowych rozwiązań zarządczych w wymienionym zakresie. Rozwój tych badań wpisuje się zatem równocześnie w deskryptywny i normatywny charakter nauk o zarządzaniu i jakości. Zaprezentowana w niniejszym artykule propozycja identyfikacji i systematyzacji zakresów badań oraz problemów badawczych podejmowanych w ramach zarządzania wartością przedsiębiorstwa ma na celu integrację środowiska badawczego skupionego wokół wymienionego

zagadnienia badawczego, jak również zainicjowanie dyskusji na temat jego ewolucyjności i adaptacyjności. Wiąże się to w naturalny sposób z ewoluowaniem samej koncepcji zarządzania wartością z jednej strony jako skutku doświadczeń płynących z jej implementowania, z drugiej zaś jako konsekwencji wpływu czynników zewnętrznych, w tym wynikających z oddziaływania sytuacji kryzysowych. Pragmatyka nauk o zarządzaniu i jakości sprawia, że ich rozwój jest w znaczącym stopniu implikowany zmianami w praktyce gospodarczej, co rodzi zarazem nowe inspiracje teoretyczno-metodologiczne, w tym przeobrażenia paradygmatów i koncepcji zarządzania. Wprawdzie cechą paradygmatów jako kluczowych twierdzeń naukowych podzielanych przez szeroką wspólnotę uczonych powinna być stabilność, to jednak zmiany zachodzące w samych przedsiębiorstwach oraz w ich otoczeniu rodzą potrzebę ewoluowania paradygmatów, a czasem ich obalania i zastępowania nowymi (Sudoł, 2012: 87–89). Świadczy to równocześnie o rozwoju nauk o zarządzaniu i jakości jako dyscypliny naukowej i ich adaptacyjności do zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej. Istotnym czynnikiem wpływającym na konieczne przeobrażenia paradygmatów i koncepcji zarządzania jest także ograniczona w czasie trwałość twierdzeń nauk o zarządzaniu i jakości (uprzednio nauk o zarządzaniu), wynikająca z rozwoju nauki, zmian w technice oraz w życiu społeczno-gospodarczym (Sudoł, 2016: 6). Odnosi się to także do prowartościowego paradygmatu i osadzonej na nim koncepcji zarządzania wartością. W tym kontekście jako interesujący nowy obszar eksploracji naukowej jawi się zagadnienie mechanizmów współtworzenia wartości oraz kreowania wartości wspólnej jako konsekwencji hybrydowej koncepcji zrównoważonego zarządzania wartością.

Bibliografia

- Bełz G., Cyfert Sz., Czakon W., Dyduch W., Latusek-Jurczak D., Niemczyk J., Sopińska A., Szpitter A., Urbaniak M., Wiktor J. (2019), *Subdyscypliny w naukach o zarządzaniu i jakości 2.0*, Komitet Nauk Organizacji i Zarządzania PAN, Warszawa, http://www.knoiz.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/Subdyscypliny_nauk_o_zarzdaniu_i_jakoci.pdf [dostęp: 20.05.2023].
- Black A.P., Wright P., Bachman J.E. (1998), *In Search of Shareholder Value: Managing the Drives of Performance*, Pitman Publishing, London.
- Blatz M., Kraus K.-J., Haghani S. (red.) (2006), *Corporate Restructuring. Finance in Times of Crisis*, Springer-Verlag, Berlin–Heidelberg.
- Brohawn D.K., Hardiman S.F., Kurland N., Simon T.J. (2010), *Justice-Based Management: A Framework for Equity and Efficiency in the Workplace* <https://www.cesj.org/wp-content/uploads/2014/01/jbm-cwp.pdf> [dostęp: 20.05.2023].
- Copeland T., Koller T., Murrin J. (1990), *Valuation: Measuring and Managing the Value of Companies*, John Wiley & Sons Inc., New York.
- Cornell B. (1993), *Corporation Valuation. Tools for Effective Appraisal and Decision Making*, Business One IRWIN, Inc., Homewood.
- Cwynar A., Cwynar W. (2002), *Zarządzanie wartością spółki kapitałowej. Koncepcje – systemy – narzędzia*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa.

- Cyfert Sz., Dyduch W., Latusek-Jurczak D., Sopińska A. (2014), *Subdyscypliny w naukach o zarządzaniu – logika wyodrębnienia, identyfikacja modelu koncepcyjnego oraz zawartość tematyczna*, „Organizacja i Kierowanie”, nr 1(161), s. 37–49.
- Czakon W. (2019), *Tożsamość nauk o zarządzaniu – rozwój, legitymizacja, wyróżniki*, [w:] M. Gorynia (red.), *Ewolucja nauk ekonomicznych. Jedność a różnorodność, relacje do innych nauk, problemy klasyfikacyjne*, Komitet Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa, s. 111–126.
- Czapla T., Walińska E. (2021), *Rachunkowość z perspektywy nauk o zarządzaniu i jakości – głos w dyskusji*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 45, nr 3, s. 29–50.
- Doyle P. (2003), *Marketing wartości*, Wydawnictwo Felberg SJA, Warszawa.
- Drucker P. (1954), *Practice of Management*, HarperCollins Publishers, New York.
- Ehrbar A. (1998), *EVA – The Real Key to Creating Wealth*, John Wiley & Sons Inc., New York.
- Gulski B. (2017), *Zjawisko zawłaszczania wartości a zachowania obronne przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Jabłoński M. (2013), *Kształtowanie modeli biznesu w procesie kreacji wartości przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Jaki A. (2008), *Wycena i kształtowanie wartości przedsiębiorstwa*, Wolters Kluwer Polska, Kraków.
- Jaki A. (2012), *Mechanizmy procesu zarządzania wartością przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Jaki A. (2014), *Mechanizmy rozwoju paradygmatów zarządzania*, „Przegląd Organizacji”, nr 2(889), s. 8–13.
- Jaki A., Kruk S. (2022), *Analiza rentowności w badaniu efektywności przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
- Jaki A., Siuta-Tokarska B. (2019), *New Imperative of Corporate Value Creation in Face of the Challenges of Sustainable Development*, „Entrepreneurial Business and Economics Review”, nr 7(2), <https://doi.org/10.15678/EBER.2019.070204>
- Jaki A., Cwiąg W., Rojek T. (2021), *Kształtowanie wartości w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Aspekt teoretyczno-aplikacyjny*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa.
- Jensen M., Meckling W. (1976), *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Ownership Structure*, „Journal of Financial Economics”, nr 3(4), s. 305–360.
- Knight J.A. (1998), *Value Based Management: Developing a Systematic Approach to Creating Shareholder Value*, McGraw-Hill, New York.
- Kołodko G.W. (2014), *Nowy Pragmatyzm, czyli ekonomia i polityka przyszłości*, „Ekonomista”, nr 3, s. 161–180.
- Krysiak Z. (2011), *Wartość ryzyka*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie” nr 19(2), s. 32–40.
- Lichtarski J. (2008), *O współczesnych orientacjach w teorii i praktyce zarządzania przedsiębiorstwem*, [w:] J. Lichtarski (red.), *Kierunki i dylematy rozwoju nauki o przedsiębiorstwie*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 34, s. 52–55.
- Maćkowiak E. (2009), *Ekonomiczna wartość dodana*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Marshall A. (1890), *Principles of Economics*, MacMillan & Co., New York.
- Martin J.D., Petty J.W., Wallace J.S. (2009), *Value Based Management with Corporate Social Responsibility*, Oxford University Press, New York.
- McTaggart J.M., Kontes P.W., Mankis M.C. (1994), *The Value Imperative. Managing for Superior Shareholder Returns*, The Free Press, New York.
- Micherda B. (2003), *Rachunkowość w kreowaniu wiarygodnego obrazu działalności gospodarczej dla menedżera*, [w:] B. Micherda (red.), *Sprawozdawczość i rewizja finansowa w procesie podnoszenia kwalifikacji kadry menedżerskiej*, AE-DTP, Kraków, s. 464–478.

- Nogalski B., Szpitter A.A., Niewiadomski P. (2017), *Problematyka badań w postępowaniach habilitacyjnych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu podejmowanych w latach 2007–2016*, [w:] Cz. Zajac (red.), *Nauki ekonomiczne w XXI wieku – dylematy, wyzwania, perspektywy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, s. 225–240.
- OECD (2007), *Revised Field of Science and Technology (FOS) Classification in the Frascati Manual*, <https://unstats.un.org/wiki/display/EC/Revised+Field+of+Science+and+Technology+%28FOS+%29+classification+in+the+Frascati+Manual> [dostęp: 17.01.2024].
- Porter M.E. (2006), *Przewaga konkurencyjna. Osiąganie i utrzymanie lepszych wyników*, Wydawnictwo Helion, Gliwice.
- Porter M.E., Kramer M.R. (2011), *The Big Idea: Creating Shared Value. How to Reinvent Capitalism – and Unleash a Wave of Innovation and Growth*, „Harvard Business Review”, nr 89(1–2), s. 62–77.
- Rappaport A. (1986), *Creating Shareholder Value. The New Standard for Business Performance*, The Free Press, New York.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz.U. z 2011 r. Nr 179, poz. 1065).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1818).
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. z 2022 r., poz. 2202).
- Rudny W. (2017), *Finansjalizacja we współczesnej gospodarce*, [w:] K. Jędralska, W. Dyduch (red.), *Nauki o zarządzaniu. Dokonania, trendy, wyzwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 313–325.
- Salerno-Kochan R., Popek S., Halagarda M., Krzywonos M. (2020), *Nauki o jakości jako subdyscyplina w naukach o zarządzaniu i jakości. Identyfikacja obszarów badawczych*, „Przegląd Organizacji”, nr 8, s. 3–12.
- Schierenbeck H., Lister M. (2002), *Value Controlling. Grundlagen Wertorientierter Unternehmensführung*, R. Oldenbourg Verlag, München.
- Schultze W., Hirsch C. (2005), *Unternehmenswertsteigerung durch wertorientiertes Controlling. Goodwill-Bilanzierung in der Unternehmenssteuerung*, Verlag Vahlen, München.
- Siuta-Tokarska B. (2017), *Nauki o zarządzaniu – podstawowe zagadnienia*, [w:] K. Jędralska, W. Dyduch (red.), *Nauki o zarządzaniu. Dokonania, trendy, wyzwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 95–105.
- Slywotzky A.J. (1996), *Value Migration*, Harvard Business School Press, Boston.
- Steward III G.B. (1991), *The Quest for Value. A Guide for Senior Managers*, Harper Business, New York.
- Sudoł S. (2012), *Nauki o zarządzaniu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Sudoł S. (2016), *Zarządzanie jako dyscyplina naukowa*, „Przegląd Organizacji”, nr 4(915), s. 4–11.
- Sudoł S. (2017), *O kilku ważnych problemach nauk o zarządzaniu*, [w:] K. Jędralska, W. Dyduch (red.), *Nauki o zarządzaniu. Dokonania, trendy, wyzwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 84–94.
- Swacha J. (2022), *Ewolucja tematyki badań z zakresu nauk o zarządzaniu w Polsce w latach 1990–2021 na podstawie publikacji „Przeglądu Organizacji”*, „Organizacja i Kierowanie”, nr 2(191), s. 13–28.
- Szablewski A. (2009), *Migracja kapitału w globalnej gospodarce*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Szablewski A., Pniewski K., Bartoszewicz B. (red.) (2008), *Value Based Management. Koncepcje, narzędzia, przykłady*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- Szczepankowski P. (2007), *Wycena i zarządzanie wartością przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Urbanek P. (2006), *Wynagrodzenia zarządu w spółkach kapitałowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

Woźniak-Sobczak B. (red.) (2011), *Strategiczny controlling wartości przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.

Zarzecki D. (2013), *Współczesne wyzwania wyceny przedsiębiorstw*, Zarzecki, Lasota i Wspólnicy, Szczecin.

Value-Based Management As a Research Issue Within Management and Quality Sciences

Abstract:

The change in the Polish classification of fields of science and scientific disciplines as well as artistic disciplines introduced in 2018 expanded the research scope of the existing management sciences with a broad context of qualitative management determinants, introducing the discipline of Management and Quality Science. Taking into account the OECD classification, the equivalent of this discipline is Economics and Business in the field of Business and Management. Within the discipline of Management and Quality Science, 18 sub-disciplines have been distinguished, which made it necessary to undertake in-depth studies relating to the areas and research issues undertaken within the distinguished sub-disciplines. This article, focusing on the sub-discipline of financial management and managerial accounting, adopts as its primary objective the identification and systematization of research scopes and problems undertaken in the field of enterprise value management, which is indicated as one of the research issues within the mentioned sub-discipline. An auxiliary objective is to demonstrate the coherence of the scope of research carried out within it with the research perspectives of management and quality sciences. The needs resulting from the pursuit of the above-mentioned goals determined the selection of research methods. First of all, this refers to the analysis and critical evaluation of the literature dealing with the issues of classification of Management and Quality Sciences (including the identification of research trends and perspectives and related subdisciplines, as well as diverse research areas and issues), as well as showing various scopes and research problems addressed in scientific publications in the mentioned discipline. The use of both inductive and deductive ways of reasoning makes it possible to combine the results of the detailed research. The article distinguishes five areas of research conducted as part of the value-based management, indicating a list of detailed research problems within them. The proposal to identify and systematize the scope of research and research problems undertaken in the framework of value-based management, proposed in this article,

is also aimed at integrating the research community focused around the mentioned research issue, as well as initiating a discussion on its evolutionary and adaptive nature.

Keywords: management and quality sciences, sub-disciplines, value-based management

JEL: G32, L21, M00

 <p>OPEN ACCESS</p>	<p>© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)</p> <p>Received: 2023-10-05; revised: 2024-01-19. Accepted: 2024-04-05</p>
 <p>C O P E Member since 2018 JM13703</p>	<p>This journal adheres to the COPE's Core Practices https://publicationethics.org/core-practices</p>